

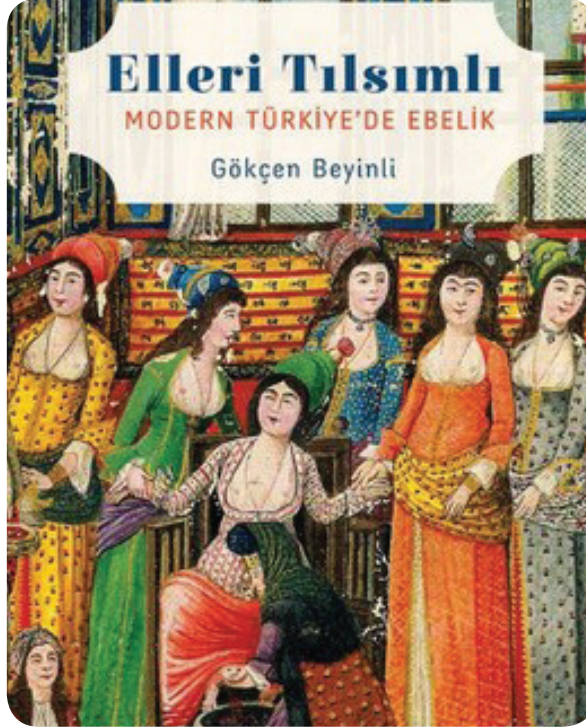
RÖPORTAJ

Gökçen BEYİNLİ ile “ ELLERİ TILSIMLI ” Kitabı Hakkında

Sizi ebelik deneyimlerini araştırmaya ve yazmaya yönelten nedir?

Bu konuda çalışmam, tamamen kişisel bir sebeple, 11 yıl önce hamile kalmamla başladı. Hamilelik sürecinde hamileliğimi bir hastalık olarak gören doktorlardan, zorunlu tutulduğum kontrol ve testlerden, doktorların üzerimde kurduğu hiyerarşik ilişkiden yorulmuştum. Normal doğum için bulduğum deneyimli bir ebe de doktorlarından çekinerek evde doğum teklifimi geri çevirmişti. Bir yandan o zamanlar aktif gazetecilik yapıyordum ve bu yaşadıklarımın dair doğum, ebelik, hastane ve doktor kontrolü gibi temalarda bir kaç haber yapmıştım. Örneğin Almanya, Hollanda gibi ülkelerde bağımsız olarak çalışan ebelerle ve

doğal doğum için mücadele veren ünlü Fransız jinekolog Michel Odent'le röportaj yapmıştım. Odent sezaryen oranının yüksek olduğu ülkelerde erkek egemenliğinin de güçlü olduğunu söylemişti. Bu ipuçlarını, Bilgi Üniversitesi'nde tarih yüksek lisansı yaparken toplumsal cinsiyet ve modernleşme ilişkisi üzerine aldığım bir derste hazırladığım bir projede geliştirdim, sonra da bu proje master tezime ve bu kitaba dönüştü. Tezimde eğitilmiş ebelerin eğitimlerindeki erkek egemen anlayışa ek olarak eğitim görmemiş ebelerle de sözlü tarih görüşmeleri yaptım. Bu kadınlar okuma yazma bilmeyen, bu mesleği deneyim ile öğrenmiş bilge kadınlar fakat egemen söylemde

“cahil, pis, hurafeci” olarak yansıtılmışlar ve doğum alanındaki tüm sorunlardan sorumlu

tutulmuşlar. Sözlü tarih görüşmeleri bu kadınların hakim söylemde yansıtılanın aksine, zeki, becerikli kadınlar olduğunu açığa çıkardı. Bir başka ilginç bulgu, genç eğitilmiş ebelerin atandıkları köylerde yaşlı ebelerle dayanışma içine girerek birlikte çalışmalarıydı. Yani kadınlar, onlara dayatılan söylemlerin dışında farklı direniş stratejileri geliştirmişler.

Hamilelik, doğum ve aslında üreme ile ilgili ne varsa tıbbileştirilmiş durumda. Bunun tarihsel bağlamı ve erkek egemenliği ile ilişkisi nedir?

Aslında benim kitabım, kadın tarihine dair bir çalışma; fakat konu ebelik olunca, kaçınılmaz olarak kadın bedeni, doğum, üreme üzerindeki erkek egemenliği de merkezi temalar oldu. Ebelik, Batı modernleşmesinde aydınlanma düşüncesi ile birlikte gelen anlayışın, yani tıbbın, tıbbi bilginin tek doğru kabul edilmesinin sonucu olarak değersizleştiriliyor. Yüzyıllardır doğum alanında bağımsız olarak çalışan “yaşlı” ebeler marjinalleştirilerek sistemden dışlanıyor ve modern tıp eğitimi almış yeni bir neslin yetiştirilmesi hedefleniyor. Birçok ülkede benzer yaşanan bir süreç bu. Malum, tıp da erkeklerin egemen olduğu bir alan başından beri. Yani, kadına ait kuşaklar arasında taşınan bilgiler, hem ebelik hem de kadınların doğuma dair bilgileri açısından değersiz kınıyor; doğumun, erkek doktorların ve onların (sonradan kadın doktorların da) erkek egemen bir anlayışla eğittiği genç ebelerin kontrolünde olması hedefleniyor.

Ebeliğin erkek egemen bir anlayışla sürdürülmesini biraz açar mısınız?

Bunun merkezinde doğum ve hamileliğin bir “hastalık” olduğu algısını yerleştirmek var. Doğum ve hamilelik bir hastalık olarak görüldüğünde, tıbbın müdahalesi meşru kabul ediliyor. Doğuştan zayıf, duygusal olarak kurgulanan kadınının, kendi bedeni üzerindeki kontrolü elinden alınıyor ve hamile kaldığı andan itibaren gözetlenmesi, kontrol edilmesi, doktorun kurallarına uyması beklenen pasif bir konuma düşürülüyor. Kadın bir “hasta”, hamilelik de bir “hastalık” olunca tıbbi bilginin egemen kılındığı hiyerarşik sistemin içine hapsediliyor. Örneğin eskiden kadınlar sırtüstü yatarak değil, oturarak, çömelerek, hareket ederek doğum yapıyorlar, yani aktifler. Fakat hastane doğumu, veya evde de olsa “modern” bir doğumda kadın sırtüstü yatarak pasif bir konuma düşüyor.

Eril pratiklerin yanı sıra ticarileşme süreçleri de doğum alanını işgal etmiş durumda. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Bu durum yukarıda anlattığım süreçlerle iç içe. Hamilelik ve doğum, doktorlar ve hastaneler açısından baktığımızda gayet karlı bir “hastalık” çünkü kadının kontroller, doğum vs. için hep para ödemesi gerekiyor. Oysa sorunsuz seyreden bir hamileliğin sonucunda evde doğum yapmak hem çok daha ekonomik, hem kadın açısından huzur verici bir deneyim. Hem de hastane ortamından çok daha hijyenik. Elbette, özellikle hastane doğumunun modern olmakla eşanlımlı kılınmasıyla 90'lardan sonra artan sezaryen doğum daha da karlı. Doğumu beklemek zorunda değil sorumlu personel; sezaryen için hem daha çok ücret

ödeniyor hem de “randevu” vererek doğum yapıldığı için zamandan kazanılıyor.

Ebelik sağlık alanındaki dönüşüm süreci ile birlikte statü kaybetti ve örünmez kılındı; bunun sebebi sizce nedir?

Yukarıda anlattığım süreçler sonunda ebeler bir nevi jinekologların “asistanı” konumuna düşürüldüler. Özellikle 1928 yılında yürürlüğe giren ve hala geçerli olan kanunla, ebelerin ilaç tavsiye etmesi, reçete yazması vs. yasaklandı ve tıbbi hiyerarşinin en altına konumlandırıldılar. Hastane doğumunun egemen olmasıyla, hamileler kontrollerini de giderek daha fazla doktora yaptırmaya başladı. Hemşire ve ebelik meslekleri arasındaki sınırlar belirsiz-

leştirildi, yani ebelik bir nevi “hastabakıcılık”a indirildi. Tüm bunlar elbette ebeliğin bir meslek olarak saygınlığını kaybetmesine sebep oldu. Eskiden her mahallenin, kentin ünlü, becerikli, saygın ebeleri varken ve ebeler meslekleri sayesinde hem kendi aileleri içinde, hem de yaşadıkları toplumda saygı duyulan güçlü kadınlar, bugün doğum alanında pasif role itildiler.

Ebelik eyleyişinin değer kazanması için neler yapılabilir?

Bu konuda Yeni Zelanda örneği çarpıcıdır. Orada da ebeliğin değersizleştirilmesi ve sistemden çıkarılması konusunda benzer dinamikler yaşanıyor. Fakat 1970’lerde ebeler feminist bir mücadele başlatıyor. Hem sağlık hem de doğum alanındaki erkek egemenliğini, bunun uzantısı olan zihniyeti sorguluyorlar ve kadınların bedenleri üzerinde söz sahibi olması için biraraya geliyorlar. Bu direnişin sonunda yasalar değiştiriliyor, bugün Yeni Zelanda’da ebeler doktorlardan bağımsız olarak hamilelik takibi, doğum yaptırabiliyor. Aslında Avrupa’da birçok ülkede ebeler yeniden güç kazanıyor. Bir kadın, eğer hamileliği normal seyrediyorsa hastane yerine bağımsız çalışan bir ebenin kliniğine gitme tercihi yapmakta özgür. Ülkemizde de ebeliğin yeniden saygınlık kazanması için kadın dayanışması ve feminist bir mücadele şart.

